

Länsstyrelserna

Bilaga: Giftfri miljö

**Miljöövervakning som underlag till
miljömålsuppföljning och tillståndsbeskrivning**

Inledning

Denna sammanställning ska ses som en nulägesbeskrivning med exempel på hur Länsstyrelserna använder eller skulle kunna använda miljöövervakningsdata för miljömålsuppföljning. Exempelen är hämtade från Regional årlig uppföljning av Giftfri miljö, som RUS har sammanställt från alla läns redovisningar.

Det finns en sammanställning för varje miljö kvalitetsmål. De är bilagor till slutrapporten Miljöövervakning och miljömålsuppföljning som finns på [Data från miljöövervakning för miljömålsuppföljning - Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet \(rus.se\)](#).

Syftet är att sammanställa vilka delprogram inom miljöövervakningen som kan leverera data, samt visa exempel på hur miljöövervakningsdata används i den regionala miljömålsuppföljningen. Syftet är även att fungera som inspiration i arbetet med kommande årliga uppföljningar av miljömålen. Ambitionen har dock begränsats till ett exempel per precisering, men några undantag finns med fler exempel.

Sammanfattning

Alla preciseringar för miljömålet *Giftfri miljö* har angetts kunna erhålla data från den regionala miljöövervakningen. I 2021 års miljömålsuppföljning fanns många exempel som tydligt hänvisade och refererade till att länen använt data från något delprogram i uppföljningen.

Innehållsförteckning

Inledning	2
Sammanfattning	3
Läsanvisning	5
Giffri miljö	6
Precisering: Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen.....	6
Exempel ur RÅU	7
Precisering: Särskilt farliga ämnen.....	7
Exempel ur RÅU	7
Precisering: Oavsiktligt bildade ämnen.....	7
Exempel ur RÅU	8
Precisering: Förorenade områden.....	8
Exempel ur RÅU	8
Precisering: Kunskap om kemiska ämnen.....	9
Precisering: Information om farliga ämnen.....	9

Läsanvisning

Rapporten följer miljö kvalitetsmålen preciseringar.

Miljöövervakning och annan verksamhet levererar data för miljömålsuppföljning. Länsstyrelsernas kontaktpersoner/projektledare för alla delprogram har fyllt i databasen RMO.nu inför innevarande programperiod, med information om delprogrammen. Bland annat finns uppgifter om vilka globala mål, miljömål och preciseringar som data kan användas för att följa upp. Rapporten innehåller, för varje precisering, tabeller med utdrag från vad som registrerats i databasen RMO.nu för Länsstyrelsernas länsprogram för miljöövervakning 2021–2026. Det går bra att ändra i RMÖ.nu (har Naturvårdsverket meddelat) om det visar sig att något har blivit fel.

Under tabellerna redovisas exempel från länens årliga uppföljning för år 2021 där uppgifter från miljöövervakningen har använts. Ambitionen har varit att redovisa ett miljöövervakningsexempel för varje precisering. Exemplet kan hämtas även från annan övervakning än den som finns angiven i listan över delprogram för varje precisering. Exemplet är kopierade ur Regional årlig uppföljning av miljömålen, vilket förkortas RÅU i texten.

Använd gärna tabellerna och exemplen som inspiration till var du kan hitta information och dataunderlag för den miljömålsuppföljning som du har i uppdrag att sammanställa.

Giftfri miljö

Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.

Precisering: Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen

Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar inte är skadlig för människor eller den biologiska mångfalden.

Länsstyrelserna har redovisat i rmo.nu-databasen att följande delprogram levererar data för att följa upp preciseringen.

Delprogram	Län
Bekämpningsmedel	Gotlands län
Bekämpningsmedel i ytvatten	Gotlands län
Förtätning av miljöhälsoenkäter	Västerbottens län
GDP Miljögifter i kustfisk	Naturvårdsverket
Grundvattenkvalitet	Gävleborgs län
Grundvattenkvalitet*	Hallands län
Grundvattenkvalitet, kontrollerande övervakning av vattenförekomster i risk	Västra Götalands län
Kustfisk bestånd - Fokusområde Koviksudde	Stockholms län
Kvicksilver i abborre i trendsjöar	Kronobergs län
Kvicksilver i fisk	Gävleborgs län
Miljögifter i fisk	Jämtlands län
Miljögifter i kustfisk	Västerbottens län
Miljöhälsoenkäter	Jönköpings län
Miljöhälsoenkäter	Kronobergs län
Nedfall av luftföroreningar och markvattenkvalitet i skog	Norrbottnens län
Provbankning och analys av miljögifter i fisk	Värmlands län
Provbankning och analys av miljögifter i fisk	Örebro län
Provbankning och analys av miljögifter i fisk	Norrbottnens län
Regional miljögiftsövervakning	Skåne län
Regional miljöhälsoenkät	Kalmar län
Screening	Norrbottnens län
Screening (av nya miljöföroreningar)	Värmlands län
Screening av miljögifter	Södermanlands län
Screening av miljögifter	Östergötlands län
Screening av miljögifter	Kronobergs län
Screening av miljögifter, förtätning av nationella delprogram	Skåne län

Ämnen prioriterade enligt vattendirektivet	Värmlands län
--	---------------

Exempel ur RÅU

Länsstyrelsen i Gotlands län har i samverkan med Länsstyrelsen Stockholm under åren 2013-2019 analyserat miljögifter i fisk. Från Gotland har två olika gotländska lokaler använts. I rapporten som kom 2020 kan utläsas att Gotland ligger i linje med resten av landet vad gäller miljögifter i fisk. (Gotlands län 2021).

Precisering: Särskilt farliga ämnen

Användningen av särskilt farliga ämnen har så långt som möjligt upphört.

Länsstyrelserna har redovisat i rmo.nu-databasen att följande delprogram levererar data för att följa upp preciseringen.

Delprogram	Län
GDP Provbankning och analys av miljögifter i fisk	Stockholms län
Miljögifter i vattenmiljö	Östergötlands län
Provbankning och analys av miljögifter i fisk	Jönköpings län
Provbankning och analys av miljögifter i fisk	Kalmar län
Provbankning och analys av miljögifter i fisk	Västerbottens län
Regional miljögiftsövervakning	Skåne län
Screening	Norrbottnens län
Screening av miljögifter	Kalmar län
Screening av miljögifter	Västerbottens län
Screening av miljögifter, förtätning av nationella delprogram	Skåne län

Exempel ur RÅU

Vissa ämnen som anses vara särskilt farliga följs upp i miljöövervakningen. Minskningarna som skett sedan 1980-talet har avstannat för till exempel dioxiner i fisk. Nya ämnen som inte undersöks förväntas öka. (Gävleborg, 2021).

Precisering: Oavsiktligt bildade ämnen

Spridningen av oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper är mycket liten och uppgifter om bildning, källor, utsläpp samt spridning av de mest betydande av dessa ämnen och deras nedbrytningsprodukter är tillgängliga.

Länsstyrelserna har redovisat i rmo.nu-databasen att följande delprogram levererar data för att följa upp preciseringen.

Delprogram	Län
Nedfall av luftföroreningar och markvattenkvalitet i skog	Norrbottnens län
Provbankning och analys av miljögifter i fisk	Norrbottnens län
Regional miljögiftsövervakning	Skåne län

Screening	Norrbottens län
Screening av miljögifter	Kalmar län
Screening av miljögifter, förtätning av nationella delprogram	Skåne län

Exempel ur RÅU

Norrbottens miljöproblem är ofta lokala i anslutning till industrier eller förorenade områden men för vissa ämnen har problem uppstått genom diffus spridning. Belastningen av miljögifter minskar till följd av styrmedel och åtgärder inom EU och internationellt men många gifter finns kvar i miljön under lång tid. Miljöövervakningen visar att vissa ämnen minskar i miljön medan nya misstänkta problemämnen dyker upp¹. (Norrbotten 2021).

Precisering: Förorenade områden

Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön

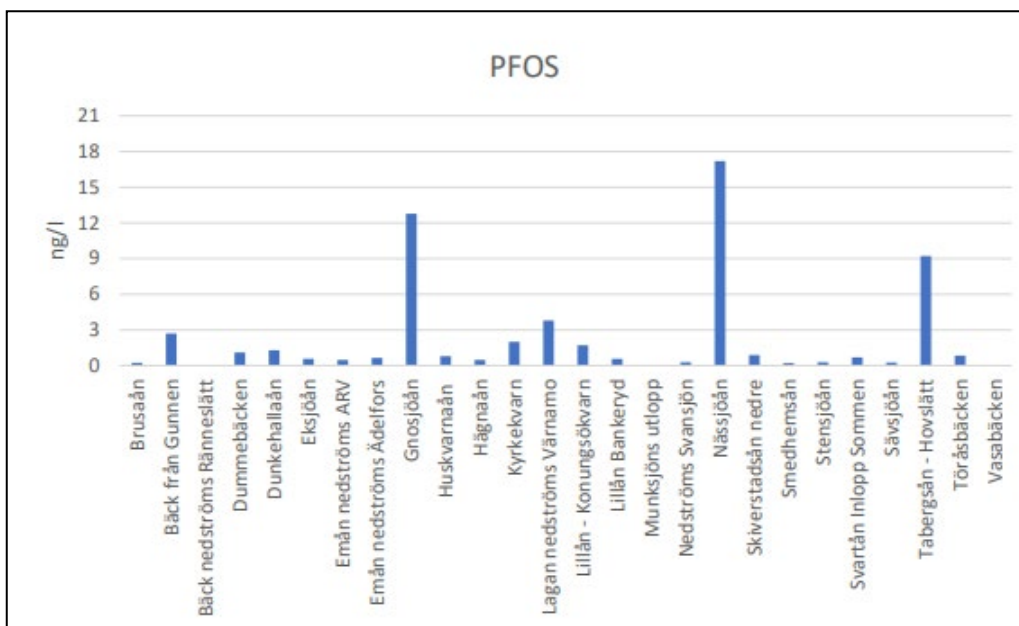
Länsstyrelserna har redovisat i rmo.nu-databasen att följande delprogram levererar data för att följa upp preciseringen.

Delprogram	Län
Grundvatten påverkat av tätort och jordbruk	Stockholms län
Miljögifter i vattenmiljö	Östergötlands län
Miljöhälsoenkäter	Jönköpings län, Kronobergs län
Regional miljöhälso rapport	Kalmar län
Screening av miljögifter	Kalmar län

Exempel ur RÅU

Mängden nya kemikalier fortsätter att öka. Ämnen som är spridda i miljön eller finns lagrade i varor, byggnader och i förorenade områden kan påverka människor och miljö under lång tid. Här har miljöövervakningen en viktig uppgift för att få kunskap om ämnens spridning i miljön, se Figur 1. (Jönköping, 2021).

¹ [Miljöövervakningsdata Screening av miljögifter på IVL Svenska Miljöinstitutets hemsida](#)

Figur 1. Uppmätta halter PFOS i ytvatten i länet 2017-2019. Staplarna visar medelvärden av en till tre mätningar. Rapport Miljögiftsundersökningar i Jönköpings län 2017 – 2019.

Precisering: Kunskap om kemiska ämnen

Kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper är tillgänglig och tillräcklig för riskbedömning

Det finns inget delprogram som kan bidra med data till preciseringen.

Precisering: Information om farliga ämnen

Information om miljö- och hälsofarliga ämnen i material, kemiska produkter och varor är tillgänglig.

Det finns inget delprogram som kan bidra med data till preciseringen.

